

lardır: *Müsnedü hadîşi Muḥammed b. Fuṭays*, *Müsnedü Kâsım b. Aşbağ*, *el-'Avâlî*, *el-Kelâm 'ale'l-icâze ve'l-münâvele*, *el-Kıssaş ve'l-esbâb elletî nezele min eclihe'l-Kur'an*, *en-Nâsiḥ ve'l-mensûḥ*, *A'lâmü'n-nübüvve ve delâ-lâtü'r-risâle*, *Kerâmâtü's-şâlihîn ve mu'cizâtühüm*, *el-Meşâbih fi feẓâ'il-i's-şahâbe*, *Feẓâ'ilü't-tâbi'în lehüm bi-iḥsân*, *Kitâbü'l-İḥve mine'l-muḥaddi-şin mine's-şahâbe ve't-tâbi'în ve men ba'dehüm mine'l-ḥâlifîn*.

BİBLİYOGRAFYA :

Kādî İyâz, *Tertibü'l-medârik* (nşr. Abdülkâdir es-Sahrâvî – Saîd Ahmed A'rab), Tunus 1402/1982, VII, 181-183; İbn Beşkûvâl, *eş-Şıla*, I, 309-312; Dabbî, *Buğyetü'l-mültemis*, s. 343; İbn Saîd el-Mağribî, *el-Muğrib*, I, 216; Zehebî, *Tezkiretül-huffâz*, III, 1061; a.mlf., *A'lâmü'n-nübelâ*, XVII, 210-212; a.mlf., *el-'İber*, II, 201; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm: sene 401-420*, s. 60-61; Safedî, *el-Vâfi*, XVIII, 256-257; Yâfiî, *Mir'âtü'l-cenân*, III, 4-5; Nübâhî, *Târîhu kuḍâtü'l-Endelüs* (nşr. Meryem Kâsım Tavîl), Beyrut 1415/1995, s. 116; İbn Tağrıberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, IV, 231; Süyûtî, *Ṭabakâtü'l-huffâz* (Lecne), s. 415; Dâvûdî, *Ṭabakâtü'l-müfessirîn* (Lecne), I, 291-292; *Keşfü'z-ẓunûn*, I, 76; II, 1276; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, III, 163; *Hediyetü'l-'ârîfti*, I, 515; Mah-lûf, *Şeceretü'n-nûr*, I, 102; Zirikî, *el-A'lâm*, IV, 101; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'elliḥîn*, V, 186; Nüveyhiz, *Mu'cemü'l-müfessirîn*, I, 272; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe* (Özbek), s. 86, 218.

TALAT SAKALLI

İBN GALBÛN, Azzûn

(عَزَّوْنَ بن غلبون)

(ö. 522/1128'den sonra)

Endülüs'te

Molina de Aragon Kalesi'nin
müslüman emîri.

Asıl adı tam bilinmemekte, ancak Azzûn olması kuvvetle muhtemel görülmektedir. Nitekim iki oğlunun künyesinde de bu ad geçmektedir. Sehle (Albarracin) ve Medînetüsâlim (Medinaceli) arasında yer alan Molina de Aragon Kalesi'ni burayı ele geçiren ünlü İspanyol kahramanı Sîd (el-Cîd, Rodrigo Diaz de Vivar, ö. 492/1099) adına yönettiği kaydedilmektedir.

Poema de Mio Cid adlı manzum eserde İbn Galbûn'un Molina Kalesi'nin kumandanı olduğundan bahsedilmektedir. Bu kitabın üç ayrı yerinde, Abengalbôn diye anılan İbn Galbûn ile Sîd arasında İbn Galbûn'un kaleyi yönetmesi karşılığında bir vergi anlaşması yapıldığı anlatılmaktadır. Anlaşmaya göre İbn Galbûn, Sîd'in adamları Molina'dan geçerken onları mi-

safir edecek ve istenildiğinde 100 süvariyle onlara refakat edecektir. Bunun yanında İbn Galbûn vergiyi para olarak ödemeyip Sîd'e değerli hediyeler gönderecektir. Eserin 1476-1559. mısralarında İbn Galbûn'dan Sîd'in arkadaşı olarak bahsedilmekte ve Sîd'in adamlarını "dostunun adamları" diye karşılayıp onlara yemek ikram ettiğinden söz edilmektedir. Daha sonra onun Sîd'in kızlarını da ağırladığı ve Medînetüsâlim'e kadar uğurladığı anlatılır. Kızların kocaları sahip olduğu zenginlikleri elde etmek için İbn Galbûn'u öldürmeyi planlamışlarsa da durumu öğrenen İbn Galbûn suikasta engel olmuştur. *Poema*'da İbn Galbûn'dan son olarak 2880-2885. mısralarda bahsedilir. Burada onun Sîd'in kızlarını ve onlarla birlikte Belensiye'ye (Valencia) giden adamlarını Molina'da ağırladığı anlatılmaktadır.

Poema de Mio Cid'de çizilen İbn Galbûn portresi onun hayalî bir karakter olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Ancak İbnü'l-Esir de cesaretiyle meşhur İbn Galbûn adlı bir emîrden bahseder. İbn İzârî ise İbn Galbûn'un Endülüs'ün Murâbitlar'a tâbi olan diğer yöneticileriyle birlikte İşbîliye'nin (Sevilla) Murâbit valisi kumandasında Kutende (Cutanda) savaşına 17 Rebü'lâhîr 514'te (16 Temmuz 1120) katıldığını bildirmektedir. Aragon Kralı I. Alfonso'nun Şelûn (Jalon) bölgesini ele geçirerek Doğu Endülüs'e giden yollara ulaşmasını engellemeyi hedefleyen bu savaşta Murâbitlar yenilmişlerdi, I. Alfonso da Şelûn ve Jiloca vadilerini ele geçirmişti. Alfonso 522 (1128) yılında da Molina de Aragon'u almış, Molina'nın yöneticileri Endülüs bölgesine (Andalucia) göç etmek zorunda kalmışlardı. İbn Galbûn bu sırada Molina'nın emîri idi.

İbn Galbûn'un iki oğlunun Murâbitlar'ın yıkılışından sonra Runde (Ronda) ve Şerîş'in (Jerez) yöneticileri olduğu rivayet edilmektedir. Bunlardan Ebü'l-Gamr 541'de (1146) Muvahhidler'i tanımış ve onlarla iş birliği yaparak İşbîliye'nin kuşatılmasında, Cezîretülhadrâ'nın (Algeciras) Murâbitlar'dan alınmasında ve VII. Alfonso Kurtuba'yı (Cordoba) tehdit ettiğinde Muvahhidler'e yardımcı olmuştur. Ebü'l-Gamr muhtemelen Kont Sancho Gimeño'un kumanda ettiği bir orduya karşı İşbîliye bölgesinde 552 (1157) veya 553 (1158) yılında yapılan Zaabûka (Zağabûle) savaşında öldürülmüştür. Diğer oğlu Ebü'l-Alâ ve torunları da Muvahhidler'e karşı sadakatleriyle tanınmışlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, XI, 150-151; İbn İzârî, *el-Beyânü'l-muğrib* (Kettânî), s. 61, 111; A. Huici, *Historia política del imperio almohade*, Tetuân 1956, I, 383; a.mlf., *Historia musulmana de Valencia y su región, novedades y rectificaciones*, Valencia 1970, II, 147-150; a.mlf., "Un nuevo manuscrito de al-Bayân al-muğrib", *al-Andalus*, XXIV/1, Madrid 1956, s. 83-84; a.mlf., "Nuevas aportaciones de al-Bayân al-muğrib sobre los almorávides", a.e., XVIII (1963), s. 321; a.mlf., "Ibn Ghalbûn", *EP* (İng.), III, 770-771; *Poema de Mio Cid* (ed. R. Menéndez Pidal), Madrid 1958, str. 866-869, 1463-1559, 2634-2688, 2880-2885; R. Menéndez Pidal, *La España del Cid*, Madrid 1969, s. 498-502; P. Guichard, *Structures sociales "orientales" et "occidentales" dans l'Espagne musulmane*, Paris-The Hague 1977, s. 317; M. J. Viguera, *Aragón musulmán*, Zaragoza 1988, s. 238-240; Colin Smith, "Ibn Ghalbûn: Muslim Governor of a Frontier Province in Medieval Spain", *al-Masâq*, IX, Leeds 1996-97, s. 23-44.

MARIA-PAZ TORRES-PALOMO

İBN GALBÛN, Ebü'l-Hasan

(أبو الحسن ابن غلبون)

Ebü'l-Hasen Tâhir b. Abdilmün'im
b. Ubeydillâh b. Galbûn
el-Halebî el-Misrî
(ö. 399/1009)

Kıraat âlimi.

Halep'te dünyaya geldi. Babası gibi o da büyük dedesi Galbûn'a nisbetle İbn Galbûn diye meşhur oldu. Eymen Rüşdî Süveyd, *Ma'rîfetü'l-kurrâ*'nın Beyrut baskısı nüshasında (I, 369), Zehebî'nin otuz ile elli bir yaşları arasındakiler için kullanılan "kühûle" kelimesini zikrederek, "Kühûlet yaşlarında öldü" demesinden ve hocalarının vefat tarihlerinden hareketle onun 347 (958) yılı civarında doğmuş olabileceğini ileri sürmekteyse de aynı eserin müellif tarafından genişletilip pek çok tasahhif yapılarak kaleme alınan İstanbul baskısı nüshasındaki (II, 699), "Zannıma göre öldüğünde altmış yaşlarında idi" ifadesine bakıldığında 339'da (950) doğduğunu söylemek mümkündür.

İbn Galbûn, ilk bilgilerini tanınmış bir âlim olan babasından almış olmalıdır. *Kitâbü's-Seb'ıy*, bizzat müellifi İbn Mücâhid'den dinleyen Ali b. Muhammed el-Muaddel el-Halebî'den okudu. Babasıyla birlikte Mısır'a yerleşerek burada babasından ve Ebû Adî, Abdülazîz b. Ali, Ahmed b. Abdülazîz b. Bûdhûn gibi âlimlerden kıraat tahsil etti. İbn Bûdhûn'un 359'da (970) vefat ettiği dikkate alınırsa (Zehebî, *Ma'rîfetü'l-kurrâ*, II, 610) Mısır'a gi-